

Eduard Tomaščík

Giovanni Battista Alouisi – významný tvůrce italské raně barokní hudby ve službách Dietrichsteinů

Mikulovský dvůr olomouckého biskupa Františka kardinála Dietrichsteina (1570–1636) hostil v prvních desetiletích 17. století celou řadu cizích umělců, kteří významně přispívali k utváření kulturního života tohoto města a potažmo celé Moravy. Jedním z nich byl italský hudebník Giovanni Battista Alouisi (narozen kolem 1600 v Boloni – zemřel 1665 v Brně), jehož lze s nadsázkou označit za „mikulovského Monteverdiho“, neboť šlo o jednoho z tvůrců nově nastupujícího sluhu raného baroka. Tato osobnost ve své době významně zasáhla do (nejen hudební) kultury jižní Moravy a zanechala zde po sobě určitý odkaz, ať už ve smyslu materiálním či duchovním.

Životní a profesní dráha Giovanniho Battisty Alouisiho se při prvním pohledu poměrně dělí na dvě části. V první z nich, trvající asi do roku 1640, se Alouisi jeví jako poměrně uznávaný italský řádový skladatel, který pravidelně vydával svá díla tiskem. Na sklonku dvacátých let 17. století se podobně jako řada jeho dalších krajanů rozhodl hledat štěstí za Alpami a zakotvil na dvoře významného církevního hodnostáře, jímž byl olomoucký biskup František kardinál Dietrichstein. Hlavními životopisnými prameny pro toto období jsou Alouisiho tištěné notové sbírky, zejména jejich dedikace.

Po vydání poslední sbírky v roce 1640 se však ztrácejí jeho stopy v neznámu a tato osoba jako by zmizela z povrchu zemského. Avšak i pro druhou část jeho života existují doklady, tentokrát v podobě korespondence a dalších archivních materiálů, které byly v roce 2004 identifikovány v Moravském zemském archivu. Díky nim vidíme Alouisiho jako venkovského faráře na dietrichsteinských panstvích v okolí Mikulova, pečujícího o duchovní blaho svých oveček.

Alouisiho skladatelský odkaz je soustředěn v šesti sbírkách duchovních skladeb. Jsou to: *Coelestis Parnasus* op. 1 (datum prvního vydání neznámé, druhé vydání 1628), *Celeste Palco* op. 2 (1628), *Harmonicum Coelum* op. 3 (1628), *Contextus Musicarum Proportionum* op. 4 (1637), *Corona Stellarum Duodecim* op. 5 (1637) a *Vellus Aureum* op. 6 (1640). Všechny byly vydány v Benátkách u prestižního tiskaře Bartholomea Magniho. Do dnešní doby je dochováno jen několik exemplářů, nejpočetnější kolekce je uložena v Univerzitní knihovně ve Vratislavi.¹ Svým významem převyšuje Alouisiho dílo vše, co bylo v této době v našich zemích v hudebním oboru vůbec vytvořeno.² Několik Alouisiho skladeb lze již také najít na nahrávkách souboru Societas Incognitorum.³ V předkládaném článku se zaměřuji hlavně na Alouisiho životní osudy a jeho vztah k mikulovským Dietrichsteinům.

Alouisiho rodiště a první působíště

Skladatelovým rodištěm byla italská Boloňa. On sám byl na toto centrum vzdělanosti a umění zřejmě velmi hrdý, protože na valné většině rukopisných či tištěných pramenů je za jeho jménem uvedena italská nebo latinská forma jeho původu „da Bologna/Bononia“. Ještě po jeho smrti můžeme ve výčtu zesnulých osob číst „*Aloysius Baptista*

¹ Biblioteka Uniwersytecka Wrocław, sign. 50248 Muz (op. 1), 50246 Muz (op. 4), 50245 Muz (op. 5), 50247 Muz (op. 6). Mikrofilmové kopie jsou uloženy v Oddělení dějin hudby Moravského zemského muzea. Exempláře dalších tisků jsou dochovány ve Velké Británii a Itálii.

² TOMAŠČÍK, Eduard: Giovanni Battista Alouisi – život a dílo, Brno 2012 (disertační práce).

³ Zapomenuté poklady raně barokní Moravy. Hudba na dvoře Dietrichsteinů [CD-ROM], Praha 2005.

Bononensis“.⁴ Datum narození není známo, dá se však předpokládat, že to bylo někdy kolem roku 1600.

O skladatelově mládí a dospívání prozatím nemáme žádné konkrétní informace kromě toho, že se v Boloni stal členem řádu františkánů konventuálů (jinak minoritů).⁵ Sídlo nejstarší univerzity na světě bylo jistě mladému řeholníkovi skvělým odrazovým můstkem na cestě za vzděláním a duchovní dráhou. O jeho hudebním vzdělání nemáme žádné zprávy, lze však předpokládat, že se již jako člen boloňských minoritů projevil jako schopný hudebník. Jeho prvním známým hudebnickým postem bylo místo varhaníka v bazilice sv. Antonína v Padově, nazývané místními zkráceně „il Santo“. Je velmi pravděpodobné, že toto místo získal právě díky členství v řádu minoritů, neboť padovská bazilika stála v těsném sousedství jejich kláštera. Jedna ze skladeb první Alouisiho sbírky *Coelestis Parnasus* je dedikovaná otci Giovannimu Evangelistovi Giunchimu z Boloně. Není vyloučeno, že tento muž mohl stát za Alouisiho odchodem na nové působiště.

Je otázkou, zda skladatelův odchod do Padovy souvisel s přímou nabídkou funkce varhaníka, nebo jestli nejprve změnil místo svého pobytu v rámci řádu a místo v bazilice obsadil až později. Ať tak či tak, 1. ledna roku 1624 byl Alouisi jmenován varhaníkem v jedné z největších sakrálních staveb v Itálii, jejíž historie sahá až do 13. století.⁶ Začínající hudebník si jistě tehdy neuměl představit lepší start. Hudebně liturgický provoz v „il Santo“ měl velkou tradici a svému novému varhaníku poskytl bezpochyby neocenitelné provozní a umělecké zkušenosti. V Padově snad také zahájil svá studia teologie, neboť v roce 1627 se ve své druhé tištěné sbírce *Celeste Palco* tituluje jako bakalář.

V době Alouisiho nástupu do funkce působil jako maestro di cappella baziliky sv. Antonína rodák z Brescie, Leandro Gallerano (koncem 16. století až 1631), který se stal zdejším kapelníkem jen o několik měsíců dříve, 17. října 1623.⁷ Tento velmi plodný skladatel tvořil na přelomu manýrismu a rodící se barokní estetiky, čemuž stylově odpovídá také jeho dochované dílo. O Alouisiho vztahu k jeho nadřízenému vypovídá to, že do své první sbírky *Coelestis Parnasus*, napsané právě v padovském období, zařazuje také jednu Galleranovu kompozici – *In Domino confido*. Nikde jinde v jeho díle nenajdeme skladbu od jiného autora, pouze zde. To samo o sobě již nasvědčuje tomu, že si jeho osobnosti vážil a že jejich profesní vztah musel být velmi úzký. Je možné, že to byl právě kapelník baziliky „il Santo“, který začínajícímu skladateli zprostředkoval možnost vydávat svá díla u Bartholomea Magniho v Benátkách, neboť on sám spolupracoval s tímto prestižním nototiskařem Itálie již nejméně třikrát (v letech 1615, 1620 a 1622). Nakolik ovlivnil Gallerano svého mladšího kolegu také kompozičně, anebo zda se dokonce nejedná o vazbu učitele a žáka, zůstává otázkou, jejíž zodpovězení by si zasluhovalo hlubší srovnání díla obou skladatelů, což není v možnostech tohoto příspěvku.

Z dedikace sbírky *Celeste Palco*, která je druhým Alouisiho opusem a byla vydána v Benátkách roku 1628, vyplývá, že se skladatel v Padově nenechal profesně svázat pouze svými povinnostmi v bazilice, nýbrž se snažil navázat kontakty a spolupracovat také s jinými hudebními institucemi ve městě. Sbírká je totiž věnována představeným ženského kláštera Monasterio delle zitelle Gasparine, zaměřujícího se na výchovu nezletilých dívek. Nedlouho existující klášter (založený 1581) stojící v padovské čtvrti Contrada delle zitelle zřejmě kladl velký důraz na hudební stránku liturgie, což byl důvod, proč pro ně mladý skladatel psal skladby, jež se, alespoň podle předmluvy, setkávaly s ohlasem

⁴ Nekrologium minoritské provincie české 1777, Moravský zemský archiv v Brně, fond E 49 (Minorité Brno), kniha č. 34, kart. 16, str. 159 (fol. 84).

⁵ METZ, Fabio: La cappella musicale del duomo di Sacile (secc. XV-XVIII), in: Note d'archivio (ed. Paolo Giosuè Chiaradia), Atti dell'Accademia „San Marco“ di Pordenone, roč. 1 (1999), s. 195–239, zde na s. 225.

⁶ SARTORI, Antonio: Documenti per la storia della musica al Santo e nel Veneto, Vicenza 1977, s. 3, 46.

⁷ ROCHE, Jerome – TIBALDI, Rodobaldo: Gallerano, Leandro, in: Grove Music Online [online]. Dostupné na <http://www.oxfordmusiconline.com.proxy.mzk.cz/subscriber/article/grove/music/10543> [cit. 20. srpna 2012].

a vřelým přijetím. Některé z nich autor posléze zařadil do své sbírky. Jak intenzivní a dlouhodobý tento typ spolupráce byl, však prozatím nevíme.

Kapelník katedrály v Sacile (1627–1628)

Dalším Alouisiho působištěm se stalo severoitalské městečko Sacile poblíž Udine. Poprvé je zde jeho pobyt doložen na jaře roku 1627, kdy sem byl vyslán svým řádem jako kazatel pro postní období (*predicatore quaresimali*), aby uspokojil duchovní potřeby věřících a připravil je na nejdůležitější období církevního roku, tedy Velikonoce. Tato služba zřejmě nebyla ničím výjimečná a mladí řeholníci ji brali jako určitý typ misie. Prozatím však není jasné, proč směřovaly jeho kroky právě sem. Alouisiho pastorační činnost v Sacile byla zřejmě natolik výrazná, že udělala velký dojem na místní městskou radu, výsledkem čehož byla nabídka zastávat uprázdňený post kapelníka zdejší katedrály sv. Mikuláše. Poté co se Alouisi vrátil po splnění svého úkolu zpět do Padovy, začalo vyjednávání mezi městem Sacile a padovským minoritským klášteřem o uvolnění jejich člena do nového působiště.

Nejprve musela sacilská městská rada vyřešit otázku, za jakých finančních okolností a z kterých zdrojů by měl být nový maestro di cappella vyplácen. Celý problém vyřešila způsobem jakéhosi finančního „projektu“, který počítal s platem 100 dukátů ročně, na nějž se skládalo více místních duchovních organizací a z něhož vyplývala také pracovní náplň kapelníka. K tomuto návrhu se připojily následující instituce: katedrála sv. Mikuláše nejvyšší částkou 40 dukátů, kostel Panny Marie Bolestné (*chiesa Madonna della Pietà*) částkou 12 d., špitál sv. Řehoře s přidruženým kostelem částkou 15 d., příspěvek rodu Ettorea ve výši 15 d., bratrstvo Nejsvětější svátosti 8 d. a bratrstvo sv. Antonína 10 d. Když byla vyřešena ke všeobecné spokojenosti finanční otázka a ani bratři minorité nečinili Alouisiho odchodu zvláštní překážky, nic nebránilo tomu, aby se skladatel ujal své nové funkce.

Alouisi dorazil do Sacile 11. června 1627, z čehož je patrné, že celá věc byla vyřízena poměrně rychle. Co přesně jej lákalo opustit tak významné italské centrum, jako je Padova, a usadit se v malém provinčním městě, už dnes asi nezjistíme. Snad ho vábilo kapelnické postavení, snad vyšší plat, než měl jako varhaník. Možná chtěl také nasbírat větší hudební a kompoziční zkušenosti, než jaké mu poskytovala služba v padovské bazilice, což mu post kapelníka umožňoval. Jeho pobyt v Sacile musel být však velmi fyzicky, a tím i psychicky náročný a vyčerpávající. V pramenech se dochoval výčet jeho povinností, daný usnesením městské rady v Sacile ze dne 2. května 1627. Volný překlad tohoto výčtu předkládám na tomto místě celý, neboť se jedná nejen o důležitý dokument Alouisiho života, ale také o významný materiál vypovídající o povinnostech hudebníků v Itálii ve srovnání s podmínkami v českých zemích.⁸

1. V katedrále sv. Mikuláše se musel podílet na hudebním provozu jako zpěvák a maestro di cappella [tedy musel se zúčastňovat hudebních produkcí osobně jako interpret] o nedělích a svátcích, o Vánocích, Velikonocích, půstu, v procesích, vše dle zvyklostí tohoto kostela.
2. Pro bratrstvo Nejsvětější svátosti musel obstarávat hudební provoz každou třetí neděli v měsíci zpíváním na slavné mši (*messa grande*) s následným procesím.
3. Pro bratrstvo sv. Antonína musel každou první neděli v měsíci zpívat slavnou mši v jejich kapli, poté se zúčastnit procesí s návštěvou pěti kostelů. Dále se podílet na slavné mši na svátky sv. Antonína a Gotharda včetně nešpor, vše dle zvyku bratrstva.
4. Na svátek sv. Řehoře musel jít společně s kanovníky do kostela téhož světce a zpívat tam slavnou mši, o druhé neděli po Letnicích dle tamního zvyku.
5. Pro kostel Panny Marie Bolestné nad mostem musel hudebně zabezpečit každou sobotu čtenou mši (*messa bassa*) v kostele nebo v oratoři a na každý mariánský svátek zpívat večer Loretánskou litanii ve Svatém domku v Loretě.

⁸ METZ, c. d., s. 226.

6. Musel vyučovat čtyři chlapce [míněno zřejmě diskantisty]. Tito chlapci se měli dostavit každý pracovní den do sakristie kostela sv. Mikuláše v čase, který by nekolidoval s jejich školou a zároveň nenarušoval liturgický provoz kněží v kapitule.⁹

Jedním z prvních a dodnes dochovaných důkazů o Alouisiho působení v Sacile byl jeho zájem o varhanní portativ, získaný pro špitální kapli sv. Řehoře, který nechal nový kapelník opravit hned v prvním roce svého působení. Nástroj byl z rozhodnutí představených uložen v katedrále a jeho restaurace byla uhrazena 16. září 1628.¹⁰ Také v novém působišti se Alouisi brzy zorientoval a navázal kontakty s vlivnými osobnostmi města. Dokladem toho je moteto *Anima mea cessa* z druhé sbírky *Celeste Palco*, věnované místnímu lékaři Aluise Cassianimu. Stopy sacilských kontaktů lze vidět i v Alouisiho třetí tištěné sbírce *Harmonicum Coelum*, kde je za dedikaci připojena oslavná báseň, kterou složil místní poeta a významná persona Giovanni Battista Plovesana.

Jak vyplývalo z kapelnické funkce, ani po kompoziční stránce Alouisi v sacilském období nezažáhl. Dle data dedikace (25. listopadu 1627) zde dokončil sólovou sbírku *Celeste Palco*, jež byla vydána o rok později v Benátkách. K tomuto období se nepochybně váže jeho třetí opus *Harmonicum Coelum* (dedikace 1. října 1628, vydáno téhož roku). Svým komorním obsazením byla tato sbírka čtyřhlasých mší asi zamýšlena pro místní provozovací aparát, který určitě nebyl nijak velký.

Studia v Praze (1628–1631)

Koncem léta 1628 zažádal Giovanni Battista Alouisi o uvolnění ze své funkce kapelníka katedrály v Sacile, aby mohl odcestovat do Prahy, kde si chtěl dokončit své teologické vzdělání. Na odškodněnou nabídl představeným své skladby, což mohl být logicky jeho první opus *Celestis Parnasus* a následující tisk *Celeste Palco*. Bohužel nevíme, kdy přesně skladatel Sacile opustil. Muselo to být zřejmě někdy v září nebo říjnu 1628, protože se dá předpokládat, že cestu do české metropole chtěl uskutečnit ještě před zimou. Nezbyvá než položit si otázku, proč zůstal ve svém druhém působišti ještě kratší čas než v Padově. Jako velmi pravděpodobná se jeví hypotéza F. Metzeho,¹¹ že práce kapelníka v Sacile byla spojena s nadměrnou časovou zátěží a velkým vytížením, což mělo postupně za následek značné fyzické vyčerpání, kterému již Alouisi nechtěl, nebo nemohl čelit. Je ale také možné, že velmi záhy pochopil, že po Boloni a Padově ho kulturní a duchovní život provinčního městečka nenaplnuje. A také je otázkou, zda od začátku nebral svůj pobyt v Sacile jen jako přestupní stanici a studnici nových zkušeností do doby, než se mu naskytne jiná pracovní možnost.

Způsob, jakým se Alouisi dostal do čerstvě vzniklé pražské bohoslovecké koleje sv. Bonaventury, mohl mít v zásadě dvě vysvětlení. Instituce se nacházela v minoritském klášteře sv. Jakuba a minorité ji také spravovali. Možnost završit zde svá studia teologie mohl tedy Alouisimu zprostředkovat jeho domovský řád. Druhá cesta mohla vést přes protektora této koleje, pražského arcibiskupa Arnošta Harracha. Skladatel mu totiž věnoval svůj třetí opus *Harmonicum Coelum*. Prozatím není vůbec jasné, kde a jakým způsobem s touto osobností vešel Alouisi v kontakt. Jisté ale je, že v době, kdy končil svůj sacilský pobyt, musel už vědět o svém přijetí na pražská studia, protože ve sbírce, datované 1. října 1628 v Benátkách, se označuje jako alumnus této koleje. Přestože kardinál Harrach do Itálie občas zajížděl, zdá se být dost nepravděpodobné, že by se na některé z těchto cest seznámil s mladým skladatelem osobně, ačkoli ani to nelze vyloučit.

Kolej sv. Bonaventury založil císař Ferdinand II. roku 1622 za účelem vzdělávání minoritských kleriků jako poděkování tomuto řádu za jeho zásluhy v předbělohorském období.

⁹ Autory překladu jsou Vladimír Maňas a Jana Chochoolatá.

¹⁰ METZ, c. d., s. 226.

¹¹ Tamtéž, s. 227.

Instituci potvrdil také generál řádu, stejně jako papežové Řehoř XV. a Urban VIII. Studium bylo určeno pro dvanáct bakalářů ze zdejší minoritské provincie, což ale velmi záhy přestalo platit, protože na kolej se začalo prosazovat stále více studentů italského původu, kteří se po ukončení studií často vraceli zpět do své vlasti. Kvůli neustálým stížnostem, které se na „Vlachy“ množily, dokonce odebral císař této edukační organizaci roční dotaci. I přesto kolej sv. Bonaventury přežila až do roku 1775, kdy se po zrušení jezuitského řádu přestěhovala do Klementina. Studium však mělo pozvolna sestupnou tendenci. Například roku 1735 už zde působili pouze čtyři bakaláři.¹² Slavnostní udělování akademického titulu pro minoritské absolventy probíhalo přímo v klášterním kostele sv. Jakuba. Pokud předpokládáme, že Alouisi zahájil tříleté magisterské studium teologie roku 1628, musel také stát na tomto místě u promočního aktu koncem roku 1631 (bakalářem se tituluje již roku 1627 ve své druhé sbírce, tohoto stupně tedy musel dosáhnout již v Boloni nebo v Padově). Bohužel přímý důkaz tohoto předpokladu se mi nepodařilo nalézt, protože archivní materiály koleje sv. Bonaventury, uložené dnes v Národním archivu v Praze, neposkytují k danému období žádné informace.¹³

Sekretář a kapelník kardinála Františka Dietrichsteina a kvardián brněnských minoritů (1631–1636)

Přestože od příchodu do Prahy až do roku 1635 nemáme o Alouisim jediný přímý důkaz o jeho pobytu v českých zemích, následující životní kroky čerstvého magistra teologie lze vyvodit z pozdějších pramenů. Snad nejosudnější životní rozhodnutí, a to jak v dobrém, tak v záporném slova smyslu, učinil odchodem na Moravu do služeb olomouckého biskupa kardinála Františka Dietrichsteina. Jak k tomuto seznámení došlo a kdo kardinálovi italského hudebníka doporučil, zůstává opět bez vysvětlení. Vzhledem k dobrým osobním vztahům mezi biskupem Dietrichsteinem a pražským arcibiskupem Harrachem to mohl být právě protektor koleje, kde Alouisi studoval, avšak v korespondenci obou církevních hodnostářů se o něčem takovém prozatím nepodařilo nalézt zmínku.¹⁴ Pro tuto hypotézu mluví i to, že pravděpodobně na Harrachovo doporučení přijal Dietrichstein roku 1633 do svých služeb jiného italského hudebníka, Vincenza Scapittu.¹⁵ V dedikaci páté sbírky *Corona Stellarum*, datované 2. února 1637 v Mikulově, Alouisi uvádí, že je to již pět let, co působí ve službách kardinála, což by ukazovalo přibližně na přelom let 1631 až 1632. Později v dopise z roku 1663 uvádí, že slouží Dietrichsteinům již 33 let, což by opět směřovalo někam do roku 1630 nebo 1631. Tento výpočet by se také logicky shodoval s předpokládaným rokem ukončení teologických studií v Praze.

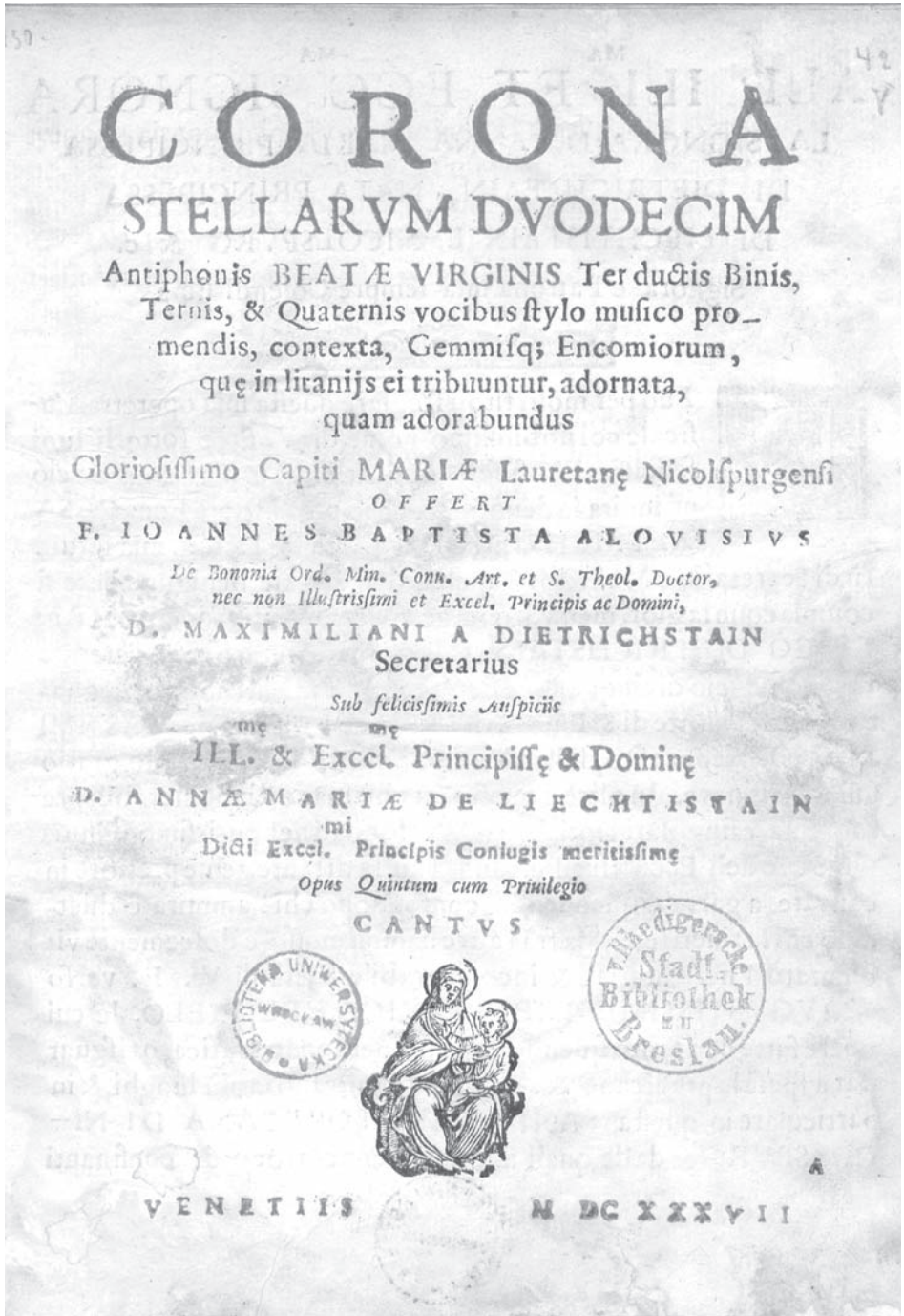
Na Moravu mohl ale Giovannio Battistu Alouisim přivést i jiný impuls. Roku 1631 zve kardinál Dietrichstein do Mikulova piaristy z Itálie, aby pozdvihli zdejší vzdělání a kulturu. Zakládá zde piaristické gymnázium, pro podporu hudby vzniká loretánský a václavský seminář a zahajuje řadu stavebních úprav svého sídla a jeho bezprostředního okolí. Začínají se zde vyskytovat význační fundátoři a vzdělanci jako hrabě František Magnis, hrabě Adolf z Althanu, významný vlámský teolog Jan Křtitel Gramay či hudebník Carlo Abbate. Během krátké doby se toto jihomoravské město stává centrem manýristické a raně barokní kultury. Není zřejmě náhoda, že s příchodem piaristů se časově shoduje také

¹² EKERT, František: Posvátná místa král. hl. města Prahy. Svazek I. Praha 1883, s. 431–432.

¹³ Dokumenty koleje sv. Bonaventury v Praze, Národní archiv Praha, fond Arcibiskupství pražské, kart. 2045.

¹⁴ Harrachovu korespondenci zpracoval nejnověji CATALANO, Alessandro: Zápas o svědomí. Kardinál Arnošt Vojtěch z Harrachu (1598–1667) a protireformace v Čechách, Praha 2008.

¹⁵ FEDERHOFER, Hellmut: Scapitta, Vincenzo, in: Grove Music Online [online]. Dostupné na <http://www.oxfordmusiconline.com.proxy.mzk.cz/subscriber/article/grove/music/24700> [cit. 20. srpna 2012]. Dílo tohoto prozatím nepřiliší známého skladatele a jeho srovnání s Alouisim bude předmětem dalšího výzkumu.

Titulní list Alouisiho sbírky *Corona stellarum duodecim* (Benátky 1637), určené pravděpodobně pro mariánské pobožnosti v mikulovské Loretě. Biblioteka Uniwersytecka Wrocław, sign. 50245 Muz. (Mus. 114)

Alouisiho vstup do dietrichsteinských služeb. Z pozdější korespondence víme, že skladatel měl kontakty přímo se zakladatelem a představeným piaristického řádu Josefem Kalasánským, není však jasné, zda se tato vazba vytvořila až v Mikulově, anebo již dříve. Ve druhém případě totiž mohli dát podnět k jeho odchodu do Mikulova samotní piaristé. O tak vysoce vzdělaného krajana by při zdejším nedostatku vzdělávacího aparátu jistě projevíli zájem. Jako nejpravděpodobnější se mi však jeví varianta, že kardinál se o této osobě již s určitým hudebním a duchovním renomé někde dozvěděl a přímo mu nabídl místo hudebního prefekta a italského sekretáře, aniž by si Alouisi musel tyto posty postupně vydobýt. Čtvrtá sbírka *Contextus musicarum* (1636) ke zmíněným funkcím přidává ještě post (dvorního) teologa, který si Alouisi zřejmě do určité míry podržel i po kardinálově smrti, neboť se později sám tituluje jako teolog Maxmiliána Dietrichsteina (na titulním listě sbírky *Vellus Aureum* z roku 1640).

Je poněkud paradoxní, že právě v letech 1631–1634, kdy Giovanni Battista Alouisi prožívá svůj největší profesní a osobní vzestup v dosavadní kariéře, o něm nemáme jediné původní zmínky. Díky svým významným funkcím musel patřit do nejbližšího okruhu lidí obklopujících kardinála, kteří jej doprovázeli na diplomatických cestách či jiných jednáních. Je tedy nešťastná shoda náhod, že neexistuje pramen, anebo se prozatím nepodařilo nalézt ten, který by se v inkriminovaných letech alespoň letmo zmiňoval o osobním či profesním životě Dietrichsteinova kapelníka.

Teprve rok 1635 nám vyjevuje nové a v lecčem překvapivé informace. Z tohoto roku (přesně z 26. prosince) se totiž dochoval Alouisiho dopis generálu piaristického řádu Josefu Kalasánskému, který uvádí G. Sántha v *Epistulae ad S. Iosephum Calasanctium ex Europa Centrali 1626–1648*.¹⁶ Dopis sestává ze dvou odstavců a v jeho úvodu nacházíme hold za Kalasánského zásluhu v šíření víry. Následuje poměrně nesrozumitelné ohrazení se vůči laickému bratru Ambrosiu Ambrosimu, jenž prý prohlašuje, že se zasloužil o jakési Alouisiho privilegium, ačkoli tomu tak není. Přestože není jasné, o jakou záležitost přesně šlo, dopis dokládá několik skutečností. Za prvé to je první konkrétní důkaz spojení mezi oběma protagonisty, a jak vyplývá z úvodní věty „*vždy jsem Vám z mnoha důvodů prokazoval zvláštní poslušnost, ale v poslední době ve mě vzrostla ještě více...*“, jejich kontakt byl již dlouhodobější. Dále je to doklad toho, že kardinálův italský sekretář cestoval společně se svým pánem. Dopis byl napsán koncem prosince v Kroměříži, což se přesně shoduje s dobou, kdy zde kardinál musel pobývat kvůli konání piaristické provinciální kapituly, která tehdy volila nového provinciála pro Moravu.¹⁷ Zajímavá je také Sánthova poznámka pod textem týkající se pisatele listu. Podle něho žil Alouisi nejprve v Kroměříži jako tamní správce konventu svého řádu („*primum Cremserii vixit qua Minister localis Conventus Ordinis sui*“) a teprve poté se stal teologem a sekretářem knížete Maxmiliána Dietrichsteina. Kde Sántha k této informaci přišel, není jasné, ale ve světle výše uváděných faktů se jeví jako mylná. Do Kroměříže navíc byl roku 1606 uveden kardinálem řád františkánů, nikoli minoritů.

Roku 1635 však Alouisi skutečně zastával významnější duchovní funkci, avšak ne v Kroměříži, nýbrž v Brně. Hned ze dvou minoritských pramenů víme, že se na jeden rok stal kvardiánem v brněnském minoritském klášteře s kostelem sv. Janů.¹⁸ V té době zde byla značná převaha italských minoritů, z nichž většina odešla roku 1639.¹⁹ Jakým způsobem se dietrichsteinský hudební prefekt na tuto pozici dostal, prozatím nevíme. Otázkou však

¹⁶ Epistulae ad S. Iosephum Calasanctium ex Europa Centrali 1625–1648 (ed. Georgius Sántha), Řím 1969, s. 8–9.

¹⁷ BALCÁREK, Pavel: Kardinál František Ditrichštejn 1570–1636. Gubernátor Moravy, České Budějovice, 2007, s. 174.

¹⁸ Manuale P. Stephani Christ Ord. Minorum S. P. N. Francisci Convent., Moravská zemská knihovna, Rkp. Mn 60, s. 265; Chronologia Conventus ad SS. Joannes (c. 1733), Moravský zemský archiv v Brně, fond E 49 (Minorité Brno), kniha č. 32, kart. 15, str. 82 (fol. 41).

¹⁹ DOKOUPIL, Vladislav: Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě Universitní knihovny v Brně, Brno, 1972, s. 163.

také zůstává, jak mohl zvládat povinnosti vyplývající z této funkce při velké časové vytíženosti, již si jistě vyžadovala služba u kardinála. V této souvislosti se také musíme ptát, proč vůbec o post představeného kláštera stál a zda nešlo pouze o formální úřad, který nijak organizačně nezasahoval do služby u dvora. Je ale možné, že již tehdy myslel Alouisi na stáří, což se, jak uvidíme, stalo realitou a do jisté míry se mohly jeho funkce u biskupského dvora doplňovat s řádovými. Dokladem toho je dopis napsaný 14. března 1635 vídeňským rektorem Ambrosiem Herllem z Kolína, adresovaný kardinálovi. Dietrichstein byl tehdy pověřen jednáním o náboženských podmínkách míru s luterským Saskem. Herll mu chtěl tlumočit svůj názor ve Vídni nebo Brně, kam se domníval, že kardinál dorazí, ale jelikož se tak nestalo, činí vše prostřednictvím brněnského kvardiána Alouisiho a prosí ho, aby se i nadále nezdráhal bránit pravou víru.²⁰ Jak je vidět, zde brněnský představený minoritů fungoval jako spojka mezi kardinálem a vídeňskými duchovními kruhy.

Herllův dopis je ale důležitý ještě z jiného důvodu. Minoritský brněnský kvardián je v něm titulován jako „R[everend]o P[atro] M[a]g[ist]ro Ioanne Baptista Aloysio Brunensi Guardiano“. Vzhledem k tomu, že dopis byl napsán 14. března 1635 a na sbírce *Contextus Musicarum Proportionum* datované 1. září 1636 (resp. vytištěné o rok později) se skladatel již označuje jako doktor teologie (*Sac. Theologiae Doctor*), je zřejmé, že k nejvyššímu bohosloveckému vzdělání musel přijít v rozmezí těchto dvou let. Jakým způsobem celá záležitost probíhala a jak tohoto titulu dosáhl, není prozatím vůbec jasné. Při Alouisiho služební vytíženosti a logické časové zaneprázdněnosti se nejeví dost pravděpodobné, že by studium probíhalo standardním způsobem.

Kromě toho, že byl Alouisi v roce 1635 kvardiánem brněnských minoritů, obohatil zdejší klášter také postupně o svůj majetek. V Dokoupil, který se v sedmdesátých letech 20. století zabýval minoritskou knihovnou, v ní našel několik knih z Alouisiho majetku.²¹ Některé, zejména homiletické knihy daroval skladatel konventu již roku 1651, ostatní pak případly minoritům po jeho smrti. Dokoupil také přímo uvádí některé tituly: Bas. Faber: *Thesaurus Eruditionis scholasticae* (Lipsko 1593), Aug. Hunnaeus: *Dialectica* (Antverpy 1570), Joh. de Rada: *Controversiae theologicae* (Benátky 1599–1601), Aristoteles: *Physicorum libri VIII* (Benátky 1608), Rob. Bellarminus: *Explanatio in Psalmos* (Kolín n. R. 1611), Jac. Marchantius: *Hortus pastorum* (Kolín n. R. 1639), Aug. Paciuchelli: *Lezioni morali sopra Giona* (Benátky 1658), Balth. Corderus: *Job elucidatus* (Antverpy) 1646. K Alouisiho knihám je podle Dokoupila možno připočíst i *Ludovici Granatensis Conciones de tempore* (Antverpy 1584), které mají provenienční záznam Barth. Huebera, faráře v Dolních Věstonicích, z roku 1628.²² Provenienční přípisky zmíněných knih budou předmětem dalšího výzkumu. Je vysoce pravděpodobné, že v klášteře zůstaly i jiné věci z jeho pozůstalosti, která zřejmě nebyla nijak obsáhlá. Pokud ano, prozatím k nim nemáme přístup.

Ve službách Maxmiliána Dietrichsteina (1636–1655)

Dne 19. září 1636 umírá v Brně náhle kardinál František Dietrichstein. Tato skutečnost vyvolala logicky mnoho otázek týkajících se jeho nástupců, dědiců a problémů s tím spojených. Stejnou otázku musel nepochybně řešit také Dietrichsteinův hudební prefekt, sekretář a teolog, který v něm po svém příchodu na Moravu našel štědrého zastávce a pána. Vzhledem k postavení, jakého zde Alouisi dosáhl, určitě zvažoval své další kroky a přemýšlel, zda setrvat pod křídly dietrichsteinského rodu, anebo rozvíjet svou slibnou kariéru jinde.

²⁰ Dopis A. Herlla kardinálovi Dietrichsteinovi, Moravský zemský archiv v Brně, fond G 140 (Rodinný archiv Dietrichsteinů Mikulov), inv. č. 1906, sign. 845, kart. 433.

²¹ Dokoupil identifikuje původního majitele knih takto: „Johannes Baptista Alouisius (též Aloysius) de Bononia, doktor teologie, který byl roku 1635 kvardiánem. Od roku 1653 asi až do roku 1663 byl farářem v Dolních Věstonicích a zároveň teologem a italským sekretářem Maxmiliána, knížete z Dietrichsteinu.“ DOKOUPIL, c. d., s. 165.

²² Tamtéž.

Výsledkem těchto úvah je, dle mého názoru, poněkud diskutabilní dedikace čtvrté sbírky *Contextus Musicarum Proportionum* (vydána 1637 v Benátkách). Sbírkou je věnována rakouskému arcivévodovi Leopoldu Vilémovi I. Byl to právě tento syn císaře Ferdinanda II., který se v listopadu roku 1637 postavil po krátkém episkopátu Dietrichsteinova nástupce Jana Arnošta Plateise z Plattensteina (1586–1637) do čela olomouckého biskupství. Předpokládám, že s mladým arcivévodou mohl Alouisi přijít do kontaktu díky kardinálovým pobytům ve Vídni již dříve. Vystává však otázka, proč sbírka, datovaná ve Vídni 1. září 1636, tedy pouhých 19 dnů před Dietrichsteinovou smrtí, není věnována jemu, nýbrž rakouskému arcivévodovi. Domnívám se, že sbírka měla být původně vydána pod záštitou kardinála jako výsledek několikaletého působení Alouisiho jako kapelníka a tudíž i skladatele na jeho dvoře. Jakmile se ale Alouisi dověděl o jeho smrti (tou dobou mohl být skutečně ve Vídni), věnoval ji mladému Leopoldu Vilémovi, snad s vidinou svého budoucího zaměstnavatele. V dedikaci totiž zmiňuje, že dílo započal pod ochranou svého bývalého chlebodáře, ale dokončil je pod dozorem a s připomínkami arcivévodů. Minimálně jeden kus sbírky (moteto *Obsecro Domine*) je skutečně ušit na míru Leopoldu Vilémovi, potažmo jeho habsburskému rodu. Je těžko říci, na jakou pozici či funkci si Alouisi tímto tahem myslel, nicméně o arcivévodovi Leopoldovi je známo, že byl vášnivým mecenášem umění a velkým milovníkem hudby. Skladatel tedy zřejmě věděl, proč tak činí. Výsledek však nevyšel do žádné konkrétnější podoby spolupráce a prozatím nemáme jiné důkazy, že by po vydání sbírky došlo mezi oběma protagonisty k jakémukoli kontaktu.

Mezitím už ale Alouisi zcela jistě pochopil, že věc nemá očekávaný dopad, a své síly upřel jiným směrem. Po pěti měsících od dedikace *Contextus musicarum* kompletuje v Mikulově pátý opus *Corona Stellarum Duodecim* a věnuje ho manželce nového dědice mikulovského panství, kterým se stal kníže Maxmilián Dietrichstein. Tento synovec kardinála Dietrichsteina byl již v sedmnácti letech přijat do služby císaře Matyáše jako štolba, čímž vstoupil do okruhu vídeňské a posléze i pražské dvorní kultury (po abdikaci Rudolfa II. přesunul roku 1612 nový císař své sídlo z Prahy do Vídně, nicméně od května 1615 obýval se svým dvorem Pražský hrad po dobu následujících dva a půl roku). Důkazem Maxmiliánova zájmu o hudebně-dramatické umění té doby je jeho účast na pražském představení *Phasma Dionysiacum Pragense* od G. V. d'Arca 5. února 1617, v kterém účinkoval jako jeden z hlavních tanečníků. Byla to snad první produkce tohoto typu nejen na císařském dvoře, ale dokonce mimo italské území.²³ Mladý kníže musel být zřejmě pohybově nadaný (pokud zde nehrály roli jiné společenské důvody), protože již dva roky předtím tančil před císařem ve Vídni v kusu *Balletto detto l'ardito gricioso*.²⁴

Společenské postavení mladého knížete u vídeňského dvora stále rostlo, nepochybně také zásluhou jeho vlivného strýce Františka. Roku 1622 se stal hofmistrem druhé manželky císaře Ferdinanda II. Eleonory. Ferdinandův následník císař Ferdinand III. jmenoval posléze Maxmiliána moravským zemským hejtmanem a v letech 1645–1652 jej tentýž panovník využíval jako svého zahraničního diplomata. To už byl Maxmilián II. Dietrichstein hofmistrem druhé císařovy manželky Marie Leopoldiny a zpečetěním jeho stálého stoupání v žebříčku dvorských funkcí byl titul císařského hofmistra, který vykonával od roku 1650 až do své smrti.²⁵

Roku 1618 pojal Maxmilián Dietrichstein za manželku Annu Marii z Liechtensteina, čímž došlo ke spojení dvou prakticky nejmocnějších katolických rodů v českých zemích. Ačkoli je dedikace Alouisiho sbírky *Corona Stellarum Duodecim*, datovaná 2. února 1637, zdánlivě oslavou zbožnosti Anny Marie, ve druhém plánu je připomínkou několikaleté

²³ ŠTĚDRŮN, Miloš – ŠTUDENT, Miloslav: Hudba v pražské slavnosti *Phasma dionysiacum* 1617, *Folia historica bohemia*, roč. 17 (1994), s. 143–150; BRICHTOVÁ, Dobromila: Barokní slavnosti Habsburků ve svědeckých dietrichsteinských sbírkách grafiky, in: RegioM. Sborník regionálního muzea v Mikulově, roč. 2009, s. 119–128.

²⁴ KAZÁROVÁ, Helena: Barokní balet ve střední Evropě, Praha 2008, s. 17.

²⁵ Maxmilián II. – 1. kníže Dietrichstein, in: Regionální muzeum v Mikulově [online]. Dostupné na www.rmm.cz/dietrichstein/dietrich/maxmilian_2.html [cit. 20. srpna 2012].

pozice kapelníka ve službách zesnulého kardinála a oslavou jeho nástupce, který ho přijal znovu do funkce sekretáře a později teologa, nikoli však hudebního prefekta. Jak je patrné, kníže Maxmilián si cenil Alouisiho zásluhy v dřívější službě u svého strýce a ponechal si ho u svého dvora i nadále. Vliv na toto rozhodnutí mohla mít i obdarovaná Anna Marie. Alouisi už sice nebyl v nejvyšší hudební pozici u dvora, ale na jeho nadání v tomto oboru nikdo nezapomněl, ani on sám. Důkazem toho je svým obsahem jedinečná sbírka deseti mariánských litaní nazvaná *Vellus Aureum*, která vyšla v Benátkách 1640 s věnováním knížeti Maxmiliánovi. Její dokončení je uvedeno v Mikulově 2. srpna 1640 a svým zaměřením je určena pro tamní potřeby. Pro nás je tato sbírka také důkazem dobrých vztahů mezi Maxmiliánem a skladatelem, neboť vidíme, že kníže si jeho hudebních schopností stále vážil, když neváhal investovat do nového titulu.

Alouisi v té době stále patřil do nejbližšího knížecího okruhu mikulovského dvora, což dokládá také fakt, že si od něho Maxmilián roku 1639 půjčil peníze.²⁶ Šlo sice jen o nevysokou částku 300 zlatých, ale jeho sekretář byl na tom finančně zřejmě natolik dobře, že ho tento obnos nijak neohrozil. V té době ještě nemohl tušit, že půjčené peníze, na něž si kníže dokonce vyžádal svolení od císaře, už nikdy neuvidí. Nad celou transakcí, která měla být do roka vrácena i s úroky, se však vznáší mnoho otázek. J. Sehnal o tom píše: „*Můžeme si klást otázku, proč si kníže půjčoval peníze od svého podřízeného a proč k tomu potřeboval písemný souhlas císaře? Kromě toho byla suma 300 zlatých poměrně nízká ve srovnání s jinými půjčkami knížete, ale přesto ji kníže do roka nesplatil.*“²⁷ Je také zajímavé, že pohledávku, alespoň podle dochovaných účtů, vymáhal věřitel až po smrti dlužníka od jeho syna Ferdinanda. Bylo to snad Alouisiho velkorysé gesto za jeho dobré vztahy s Maxmiliánem? Nemohla být tato transakce v přímé souvislosti s financováním Alouisiho sbírky *Vellus Aureum*? Časová souvislost obou událostí naznačuje, že Maxmilián mohl skladateli peníze na vydání přislíbit formou půjčky, a později si to z nějakého důvodu rozmyslel. Pro osvětlení této záhady nám nepomůže ani knížecí korespondence, v níž jsem o italském sekretáři nenašel jedinou zmínku.²⁸ V té době však přichází v profesní orientaci dietrichsteinského kapelníka snad nejméně pochopitelný obrat.

Působení ve farní duchovní správě (1643–1665)

Po vydání sbírky *Vellus Aureum* začíná Alouisiho zájem o hudbu upadat a kromě sekretářských a jiných administrativních povinností vrhá postupně více a více úsilí do pastorační činnosti na mikulovském panství. Zůstává vůbec otázkou, zda věděl, že jedna z jeho stěžejních tříhlasých kompozic *Benignissime Iesu* byla zařazena do obsáhlé antologie Ambrosia Profia roku 1641, která měla za úkol šířit kvalitní italskou raně barokní hudbu v Německu.²⁹ Totéž lze říci o druhé reedici sbírky *Coelestis Parnasus*, jež byla pro velký zájem v Benátkách vydána roku 1644 skoro dvacet let po první verzi. Zároveň se jedná o poslední hudební stopu, kterou po sobě zanechal skladatel Giovanni Battista Alouisi. V té době už měl bývalý hudební prefekt zcela jiné starosti – začal se orientovat (zdá se, že výhradně) na kariéru duchovního správce v obcích poblíž Mikulova.

Než se však podíváme na jeho dráhu vesnického faráře, položme si otázku, co vlastně způsobilo toto vychýlení z tak jasné a přímočaré cesty. Jeho rozhodnutí nás o to více překvapí, uvědomíme-li si, o jak vzdělaného a nadaného člověka šlo, s jak velkými

²⁶ Doklad o půjčce 300 zlatých, Moravský zemský archiv v Brně, fond F 18 (Hlavní registratura Ditrichštejnů), Dietrichsteinské účty, inv. č. 4523, kart. 537, kopie inv. č. 4300, kart. 532.

²⁷ SEHNAL, Jiří: Italská hudebníka na Jižní Moravě v první polovině 17. století, Jižní Morava, roč. 41 (2005), s. 83–96, zde na s. 84.

²⁸ Korespondence Maxmiliána Dietrichsteina, Moravský zemský archiv v Brně, fond G 140 (Rodinný archiv Ditrichštejnů Mikulov), inv. č. 1911, 1912, sign. 850, 851, kart. 446–449.

²⁹ *Ander Theil Geistlicher Concerten und Harmonien [...] aus den berühmtesten italienischen und andern Autoribus* (ed. Ambrosius Profius), Leipzig 1641.

zkušenostmi, přehledem a v neposlední řadě i kontakty. Navíc Alouisimu muselo v té době být kolem čtyřiceti let, takže byl ve věku, kdy jeho kariéra nemusela být zdaleka u konce. Ba naopak, teprve nyní by ji mohl naplno rozvinout. Přesto se rozhodl jinak. Bylo to jeho vlastní rozhodnutí, nebo ho k tomu přinutily okolnosti? Pokud šlo o první možnost, mohlo to souviset s uvědoměním si svého duchovního vyvolení (koneckonců posláni kazatele a svého druhu misionáře bylo také důvodem, kvůli němuž se kdysi ocitl v Sacile). Nedostatek katolických kněží byl na Moravě v této době ještě stále velmi citelný – jak uvádí P. Balcárek, na moravském území bylo tehdy 636 far, ale pouze 257 duchovních.³⁰ Prostředí Mikulova a jeho okolí s úchvatnou dominantou pálavských vrchů asi přirostlo zde usazenému Italovi natolik k srdci, že je nedokázal opustit a svou pastorační činnost pochopil jako doživotní duchovní posláni. Je ale také možné, že plat dietrichsteinského sekretáře se postupně snižoval natolik, že Alouisioho k tomuto kroku přinutila materiální situace. To by však nevysvětlovalo, proč nezkusil štěstí někde jinde. Z tohoto pohledu se nabízí hypotéza, zda ho k tomu nepřinutil zdravotní stav či jiné tělesné problémy, díky nimž si již netroufal na další zásadní životní změnu. Délka života, kterou měl v té době ještě před sebou, ani náročnost jeho povolání by tomu však nenasvědčovala.

V každém případě máme první doklad o Alouisioho volbě dráhy duchovního správce z 15. listopadu 1643, kdy převzal plat za půl roku své farářské služby v Dolních Kounicích a sousedním Pravlově.³¹ Dolní Kounice byly zřejmě jeho prvním působištěm, na dokladu se podepisuje jako „*Fr. Io: Bapta. Alouisius min. Con. Parochus in Kanitz et Pralitz*“. Toto zjištění doplňuje dosud známý seznam dolnokounických farářů uváděný Gregorem Wolnym, který udává roku 1623 jméno Jan Alois Thoman a posléze až Ondřeje Paulina dědického roku 1653.³² Vzhledem k tehdy časté migraci duchovních vypadá tato časová proluka dost nepravděpodobně. Zdá se ale, že Alouisi neztratil s dolnokounickou farností kontakt ani později, neboť podle zápisů olomoucké konzistoře se podílel nějakým způsobem na výstavbě poutní kaple sv. Floriána a Antonína, vybudované v Dolních Kounicích roku 1654.³³ Na konci roku 1644 již zastihujeme Alouisioho o vesnici dál, jak vyplývá z potvrzení o převzetí obnosu 15 moravských zlatých, vystaveného 9. ledna 1645.³⁴ Alouisi se zde podepisuje pouze jako farář v Pravlově, k nimž náležely také sousední Malešovice: „*F. Io: Bapta Alou.s de Bon.a S. E. secret.s et.c. tunc temporis Parochus Pralitzensis*“.

Následujícího roku 1645 se skladatel ocitl ve velmi svízelné situaci. O problémech, do nichž se dostal, stejně jako o průvodních událostech či celkové atmosféře nás zpravuje jeho dopis adresovaný Josefu Kalasánskému, datovaný 24. června 1645 ve Vídni.³⁵ Tento dopis má pro nás hodnotu nejen stran hlubšího poznání Alouisioho osobnosti, ale i z hlediska historie třicetileté války. Dne 17. dubna 1645, což bylo shodou okolností velikonoční pondělí, obsadilo Mikulov švédské vojsko a pravlovský farář upadl na pět týdnů do švédského zajetí. Poté uprchl do Vídně, odkud na žádost představeného mikulovské piaristické koleje Ambrosia Leailtha zpravoval zakladatele piaristů o tom, co se stalo. Slova na adresu Leailtha nešetřil chválou a uznáním za jeho odvalu, statečnost a obětování se. Ačkoli všichni ve městě vzali nohy na ramena, on jediný se dvěma řadovými bratry nadále vykonávali svůj úřad, i přes značné materiální obtíže, které se den ode dne zhoršovaly. Otec Ambrosius zároveň Alouisioho prostřednictvím prosí Kalasánského, aby dal příkaz představenému strážnických piaristů k poskytnutí nějakého pomocného kněze, který by pomohl uspokojit duchovní potřeby mikulovských věřících, neboť Leailth na všechno sám nestačí.

³⁰ BALCÁREK, c. d., s. 170.

³¹ Moravský zemský archiv v Brně, fond F 18 (Hlavní registratura Ditrichštejnů), inv. č. 4487, kart. 536.

³² WOLNY, Gregor: Kirchliche Topographie von Mähren meist nach Urkunden und Handschriften. II. Abtheilung: Brüner Diöcese. Svazek I, Brno 1855–1856, s. 357–372 (Dolní Kounice).

³³ Dokumenty o stavbě kaplí v D. Kounicích, Perné a Mušově, Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, fond Metropolitní kapitula v Olomouci, kart. 483, koncepty.

³⁴ Moravský zemský archiv v Brně, fond F 18 (Hlavní registratura Ditrichštejnů), inv. č. 4488, kart. 536.

³⁵ Epistulae ad S. Iosephum Calasanctium ex Europa Centrali 1625–1648, c. d., s. 10–11.

1658 M^{mo} et C^{mo} Lope Sig. Sig. e S^{on} Semp^{re} Clem^{mo}

V. E. passò rano alla spugione per l'adversiternia, che non hebbo tempo di poter riverirla, com'era mio debito, hora lo faccio con questa mia, con ogni humiltà, et insieme perche sò che quelli di S^{au} hanno supplicato V. E. per aiuto di Leni, per potere continuare la fabrica della Capella già incominciata, aggiungo anch'io le mie humilissime suppliche in ciò, promettendomi il p^{ss}imo zelo di V. E. e fatto corrispondente ai nostri humili voti, e sò che V. E. non minor stima farà di quelli suoi sudditi, che delli altri, e già ch'ella ha cooperato per pietà ad erigere una torre à M^{icha}, id da questo mese, ardisco supplicarla ad aiutare sotto li stessi risolti la fabrica d'una Capella per eterna memoria, acciò ch'in ogni hono S^{on} honor di Dio, e de suoi Santi sotto il patrocinio d'un santo S^{ape} sia promossa. Quanto più poterò, verrò in persona à deporre li miei voti qui ai piedi di V. E. à cui profondamente m'inchino. Di l'adversiternia
li 22 d'Agosto 1658

Di V. E.

H^{um}. S^{er}u. et ob^{is}. S^{er}u. minime e
J. J. B. Aloisius. Cap^o.

Dopis G. B. Alouisiho Ferdinandu Dietrichsteinovi z 11. 8. 1658.

Moravský zemský archiv Brno, fond G 140 (Rodinný archiv Ditrichštejnů Mikulov),
inv. č. 1913, sign. 855, kart. 450.

Švédové byli z Mikulova vytlačeni až za rok, 2. dubna 1646, spojenými vojsky Raduita de Souches a Ferdinanda z Liechtensteina. Zřejmě až poté se Alouisi vrátil do své farnosti, kde se však nezdržel dlouho, pokud vůbec, protože ještě téhož roku mu byla přidělena farnost Perná, pod kterou spadal i Mušov.³⁶ O jeho působení v této vesničce na úpatí Pálavy již máme dostatek zpráv k tomu, abychom mohli zkonstatovat, jak moc mu na nové farnosti záleželo. V Perné založil farní kroniku³⁷ a byl jedním z hlavních iniciátorů stavby kaple sv. Antonína a Pankráce nad vesnicí, která byla vysvěcena roku 1652 a stála zde až do roku 1782. O Pernou jeví zájem i později, kdy už zde nepůsobil. Ve svých dopisech se snaží neustále upozorňovat Dietrichsteiny na nešvary týkající se zacházení s farním majetkem a velmi vehementně bojuje za osobu, která je dle jeho názoru nejvhodnějším adeptem na nového duchovního.

Nejspolehlivější obraz o Alouisiho kněžském životě si můžeme učinit z posledního a zároveň nejdelšího období, kdy byl od 20. října 1653 farářem v Dolních Věstonicích, pod něž patřily také Horní Věstonice, Strachotín a Pavlov.³⁸ Přestože za tuto farnost dostával od vrchnosti menší apanáž než v Perné, dolnověstonická oblast patřila k nejbohatším z mikulovského panství, a byla proto duchovními nejžádanější. Od farníků odmítal Alouisi pobírat desátky a spokojil se jen s dotací od knížete, ze svého platu musel ovšem vydržovat jednoho kaplana, čeledína a služku.³⁹ Kromě apanáže 81 zlatých a 40 krejcarů dostával 30 měřic pšenice, žita a ova, podíl na výnosech z viničního práva v Pavlově a Dolních Věstonicích a veškeré potřebné dřevo na topení.⁴⁰ K tomu pobíral od všech přifařených obcí honorář za zvláštní bohoslužby a pobožnosti za blaho obce v celkové výši 42 zlatých rýnských.⁴¹

Kníže Maxmilián Dietrichstein zemřel 6. listopadu 1655, tedy přibližně dva roky poté, co se jeho italský sekretář ocitl v Dolních Věstonicích. Maxmiliánovým nástupcem se stal jeho syn Ferdinand, který si už Alouisiho ponechal pouze pro vyřizování některé italské korespondence. Úmrtí jeho bývalého pána v Alouisim vyvolalo obavy o 300 zlatých, které mu půjčil roku 1639, a zřejmě se stalo důvodem, proč se začal o tento dluh znovu zajímat a vymáhat jej na tehdy dvacetiletém Ferdinandovi. Výsledkem tohoto úsilí bylo, že se mu podařilo opakovaně vymoc alespoň úroky z dlužné částky. Dne 25. února 1657 potvrdil, že přijal 46 zlatých a 45 krejcarů, 14. prosince téhož roku to bylo 33 zl., 24. února 1663 převzal 50 zl. a 27. března 1663 pak 30 zl.⁴²

Alouisiho pohledávka u knížete Maxmiliána se táhla jeho celým pobytem na Moravě, skladatel se jí však za svého života už nedočkal. Dlužnou částku včetně úroků, která byla vyúčtováním v Mikulově 25. června 1665 vypočítána na 528 zlatých, se podařilo vymoc až po skladatelově smrti kvardiánovi minoritského kláštera v Brně Matthaesovi Osnabruckovi 15. července téhož roku. Posléze 1. září 1665 potvrdil, že dluh knížete Maxmiliána je definitivně vyřízen.⁴³

Alouisiho korespondence s Ferdinandem Dietrichsteinem

Více o Alouisiho vztahu k nově nastoupivšímu chlebdárci vypovídá korespondence identifikovaná v Moravském zemském archivu. Třináct dopisů Giovanniho Battisty Alouisiho adresovaných knížeti Ferdinandu Dietrichsteinovi, které vznikly mezi léty 1656 až 1664,

³⁶ WOLNY, c. d., s. 60–63.

³⁷ Dopis Ferdinandovi Dietrichsteinovi z 14. června 1657, Moravský zemský archiv v Brně, fond G 140 (Rodinný archiv Ditrichštejnů Mikulov), inv. č. 1913, sign. 855, kart. 450.

³⁸ WOLNY, c. d., s. 78–81.

³⁹ Osobní korespondence s J. Marečkem.

⁴⁰ WOLNY, c. d., s. 60.

⁴¹ Osobní korespondence s J. Marečkem.

⁴² Moravský zemský archiv v Brně, fond F 18 (Hlavní registratura Ditrichštejnů), inv. č. 4524, kart. 537.

⁴³ Moravský zemský archiv v Brně, fond F 18 (Hlavní registratura Ditrichštejnů), inv. č. 4301, kart. 532, inv. č. 4302, kart. 532, inv. č. 4526, kart. 537. Srovnej SEHNAL, c. d., s. 86.

jsou pro nás neocenitelným pramenem, který nejen přibližuje Alouisiho běžné starosti a problémy, ale také ukazuje hlouběji jeho lidský profil. V těchto dopisech není o hudbě nejmenší zmínky, z čehož je vidět, že bývalý hudebník se tímto oborem přestal zcela zabývat a během každodenních povinností získal naprosto jiné životní cíle.⁴⁴

První list napsal Alouisi 27. března 1656 z Dolních Věstonic, tedy krátce nato, co se Ferdinand ujal svého panství. Jedná se v podstatě o zdvořilostní dopis, jímž chce bývalý dietrichsteinský hudební prefekt a sekretář pozdravit svého nového chlebodáře a zároveň na sebe upozornit pro další spolupráci. Chtěl ho prý navštívit osobně, ale péče o nemocné a právě probíhající postní cvičení mu to neumožnily. Včera už byl na cestě, když se musel vrátit kvůli pohřbu nějakého dítěte. Proto knížete zdraví nyní alespoň písemně a osobní návštěvu prý uskuteční hned, jak to bude možné. Jedná se zde zřejmě o první kontakt mezi oběma protagonisty po Ferdinandově nástupu na místo nového knížete.

Další list se dochoval až ze 14. června 1657 opět z Dolních Věstonic. I přes svou stručnost má velmi zajímavý obsah. V úvodu se Alouisi zmiňuje o vyřízení korespondenci pro knížete, k níž prý přikládá odpověď olomouckého oficiála Soriny, kterou odamtud osobně přivezl. Dále chce ve Věstonicích založit farní kroniku, tak jako to učinil předtím v Perné, aby mohl do ní zapsat památné okamžiky týkající se kaple sv. Pankráce a Kateřiny v Pavlově. Dopis je tedy krásnou ukázkou Alouisiho farního nadšení pro budování sakrálních objektů.

Z roku 1658 se dochovaly hned tři dopisy. První z nich je datován 26. června v Dolních Věstonicích a jeho obsah je dokladem autorovy silné citové vazby na své minulé působiště Pernou. Po krátkém vstupu, týkajícím se knížecí korespondence, přechází rychle k meritům věci. V podstatě „donášší“ Ferdinandovi na svého duchovního kolegu v Perné, jímž by podle Wolneho měl být Jan Flehel,⁴⁵ že nechal opravit šat na soše svatého Antonína Paduánského, ale tento zákrok zřejmě svěřil někomu neodbornému, protože oprava už nedosáhla původní kvality díla. Připomíná také, že jiná socha téhož svätce, vytvořená nějakým doktorem Herdotem, je také naprosto zničená. Posléze však dodává, že se do celé záležitosti nehodlá míchat a že pouze doufá, že ti, kterých se to týká, dostanou brzy rozum a vyřeší vše ke spokojenosti lidu a pro oslavu tak významného svätého. S velkou pravděpodobností se tu jednalo o sochu svätce umístěnou v kapli sv. Antonína nad Pernou, kterou budoval Alouisi, což byl zřejmě důvod, proč se ho takové znehodnocení natolik osobně dotýkalo, že o tom neváhal napsat svému pánovi.⁴⁶

O zhruba měsíc a půl později (11. srpna 1658) píše knížeti, že Jeho Výsost projela Věstonicemi tak rychle, že ji nestačil ani pozdravit a poklonit se jí, a tak to činí s omluvou alespoň touto písemnou formou. Hlavním důvodem listu je ale prosba, se kterou se připojuje k Pavlovským, o dřevo na stavbu kaple v Pavlově. Základní kámen ke kapličce sv. Pankráce a sv. Barbory byl položen 8. července 1658 a stavba zřejmě pokračovala s takovou horlivostí, že již za měsíc, jak je patrné z dopisu, řemeslníkům došlo dřevo.⁴⁷ Dále knížeti připomíná, že stejným způsobem podporoval stavbu věže v Mušově, a tudíž věří, že i v případě Pavlova ocení kníže zbožné úsilí tamějších obyvatel. Alouisi také pomohl místním napsat německou žádost o povolení k zahájení stavby, kterou zřejmě osobně dovezl do Olomouce 6. dubna 1658, což mělo pravděpodobně za následek rychlé vyřízení, datované již 12. dubna.⁴⁸

Třetí dopis z roku 1658 je ze 4. prosince z Věstonic, tedy z předvánočního období, kdy měl italský sekretář povinnost psát vánoční blahopřání. V úvodu dopisu oznamuje knížeti, že prostřednictvím jeho sekretáře rozeslal všechna požadovaná blahopřání a že doufá,

⁴⁴ Všechny níže pojednávané dopisy jsou uloženy v Moravském zemském archivu v Brně, fond G 140 (Rodinný archiv Dietrichštejnů Mikulov), inv. č. 1913, sign. 855, kart. 450.

⁴⁵ Jan Flehel byl farářem v Perné od 15. listopadu 1653 až do roku 1659. WOLNY, c. d., s. 60–63.

⁴⁶ Socha sv. Antonína se dochovala dodnes a v současnosti je umístěna na obecním úřadě v Perné.

⁴⁷ Osobní korespondence s J. Marečkem.

⁴⁸ Tamtéž.

že se budou líbit. Ve druhé části dopisu se přimlouvá za almužnu pro vdovu po zdejším truhláři, která prý za ním přišla se slzami v očích a zlomená. Přestože nemá troufalost prosit ani sám za sebe, je to prý jedna z jeho oveček, již by zachránila pouhopouhá almužna. Posléze dodává, že pokud se kníže rozhodne vyhovět, může dar poslat jemu a on ho předá do patřičných rukou. Dopis je krásným příkladem Alouisiho soucitu s chudými farníky.

Jediný Alouisiho list z roku 1659, napsaný v Dolních Věstonicích 8. ledna, je čistě pracovního charakteru. Ferdinandův sekretář prosí o upřesnění titulů u některých urozených osobností, protože je už nemá v seznamu a nechce je oslovovat chybně. V postscriptu dodává, že mu mezitím přišly další dva dopisy od markýze del Bufalo a del Grotto. O druhém z dotyčných informuje knížete, že jde o jakéhosi vodního inženýra a zároveň známého vynálezce zbraní, pocházejícího ze ctihodné rodiny z Reggia. Svého času prý se pohyboval v našich končinách a korespondoval s knížecím otcem Maxmiliánem (archiv MZA skutečně obsahuje v Maxmiliánově korespondenci dopis od Giuseppe Grotty).⁴⁹ Jak vidíme, Alouisi byl svému pánu někdy cenným zdrojem informací.

Následujícího roku psal Alouisi Dietrichsteinovi opět kolem Vánoc, tentokrát se jednalo pouze o blahopřání s datací 23. prosince. Podle poznámky na vnější straně dopisu blahopřání doputovalo ke svému adresátovi až 10. ledna následujícího roku.

Převážně pracovního charakteru je také list z roku 1661, opět sepsaný ve Věstonicích. Poněvadž se znovu blíží Vánoce (dopis je datován 5. prosince), kníže prosil svého italského sekretáře o seznam kardinálů pro vánoční blahopřání. Alouisi mu píše, že poté, co zjistil, že seznam doma nemá, si vzpomněl, že seznam zapůjčil před rokem knížecímu sekretáři Hollerovi, ale neví, nakolik je aktuální. Protože se však dověděl, že Ferdinandův sekretář Holler se právě nachází ve Vídni, bylo by nejlepší, aby aktuální seznam jmen pořídil tam. Na konci dopisu prosí, aby mu z knížecí kanceláře poslali čistý dopisní papír, poněvadž už všechn spotřeboval a v Mikulově se prý nedá sehnat. Velmi zajímavý je dodatek postscripta, týkající se zpovědí v Pavlově. Zájemců vykonat předvánoční duchovní očistu prý bylo tolik, že ani čtyři zpovědníci nestačili uspokojit všechny věřící. Odhaduje, že k svátosti oltářní šlo asi 600 lidí. Alouisi se tu opět ukazuje jako horlivý křesťan a duchovní a chce tím ukázat, jak zbožný má lid ve své farnosti.

Jak vyplývá z následujících řádků, jedním z nejdramatičtějších období byl pro dolnověstonického faráře rok 1663. Začátkem září totiž vpadli na mikulovské panství Turkotataři a 5. září dorazili také do Dolních Věstonic.⁵⁰ Dobyvatelé odnášeli a zabíjeli dospělé i děti a kradli dobytek a obilí. Proto před nimi místní obyvatelé prchali se svým dobytkem do pálavských vrchů, aby ho i sebe zachránili. Konkrétně v Dolních Věstonicích byly uneseny dvě ženy.⁵¹ Také Alouisi vzal „nohy na ramena“ a se svým kaplanem uprchl na nedaleký hrad Děvičky nad Pavlovem. Proč si vybral právě toto útočiště, když měl k dispozici opevněný Mikulov, je prozatím otázkou. Je možné, že se o invazi dověděl na poslední chvíli, a tudíž mu nic jiného nezbylo. Je možné, že se o invazi dověděl na posledním stadiu, že měl strach, aby cestou do Mikulova nepadl do zajetí. Z níže uvedených dopisů se však zdá, že chtěl být i v tak kritické situaci nablízku svým farníkům. Dnes již zřícený hrad Děvičky byl ještě v 17. století částečně obyvatelný, neboť víme, že ještě roku 1644 a 1645 zde měli svou posádku Švédové a tamní kaple byla zrušena až Josefem II.

Velmi zajímavý a silně osobní dopis z Děviček psal Alouisi knížeti deset dnů po turecké invazi 15. září 1663. Tento list má pro nás také značnou historiografickou hodnotu. Na úvod popisuje svůj zoufalý a osamělý stav, v jakém se na hoře nalézá a který mu brání těšit a podporovat jiné. Do této svízelné situace ho prý dostal jeho kaplan, kterému konzistoř uložila, aby Alouisimu pomáhal až do sv. Václava (28. září), a on sám s tím měl nemalé výlohy. Kaplan však zůstal na hradě dva až tři dny a pak chtěl odejít. Tato osoba prý Alouisiho

⁴⁹ Moravský zemský archiv v Brně, fond G 140 (Rodinný archiv Ditrichštejnů Mikulov), inv. č. 1911, sign. 850, kart. 447.

⁵⁰ OBERLEITNER, Adalbert: Unter-Wisternitz im Wandel der Zeiten, Vídeň, 1967, s. 71-72.

⁵¹ Tamtéž.

očernila a pomluvila u vrchního duchovenstva a nyní se nachází v Mikulově, kde usiluje o získání farnosti Perná. Následuje několik naléhání a vzápětí omluv, aby kníže k tomuto jmenování nepřistoupil a aby sáhl k jiné volbě. Pro svou obhajobu používá konstatování, že za 18 let, co je farářem, si na něho nikdo nestěžoval a jeho zásluhy byly naopak oceňovány. Dále píše: „... i já jsem člověk, který podléhá lidským vášním, protože trpím nevinně, a každý je povinen hájit svou čest, kterou jsem s námahou získal za věrné služby po dobu 33 let ve stínu přeslavného rodu Vaší Excellence...“. V krátkém post scriptu dodává, že vše podrobně napsal sekretáři knížete Ferdinanda. Zde je nutné si povšimnout, že i v tak vyhrocených životních momentech cítil stále zodpovědnost za své farníky a vnímal výčitky svědomí z nečinnosti. Je to jasný doklad jeho sepětí s místním obyvatelstvem. I přes zklamání a následnou nevraživost vůči svému kaplanovi je vidět, jak moc mu záleželo na farnosti Perná, když bojoval o jiného kandidáta, který by asi důstojněji pokračoval v jeho před časem započatém díle.

Zcela neocenitelnou informací je pro nás zmínka o době 18 let, co je ve své funkci farářem, což odkazuje na rok 1645. Toto sdělení je ale poněkud zvláštní, protože jako farář v Dolních Kounicích a Pravlově se tituluje již roku 1643. Je možné, že datum zaokrouhluje až od svého nástupu do Perné roku 1646, což by ale znamenalo, že léta strávená na místě duchovního správce v Dolních Kounicích a Pravlově do tohoto období nepočítal. V neposlední řadě lze tímto zpochybnit Wolneho záznamy, o nichž víme, že se ne vždy shodují se skutečností. Z finančních dokumentů je v každém případě evidentní, že tato zpětná datace nesouhlasí se skutečností, kde máme přímo doloženo jeho působení ve farním prostředí. Stejná nesrovnalost nás potkává i v případě údaje o 33 letech strávených v dietrichsteinských službách. Dedikace sbírky *Corona Stellarum* (1637) odkazuje na vstup do těchto služeb na přelomu let 1631/1632. Dopis z roku 1663 by toto datum posunul poněkud dříve, na rok 1630. Zůstává ale otázkou, jak moc tyto časové údaje mýnil Alouisi přesně a nakolik je uváděl pouze přibližně a zaokrouhleně. Nicméně zvláště druhý údaj je dalším dokladem toho, že právě v letech 1631–1634, kdy o něm nemáme nejmenších zpráv, se už neoddiskutovatelně pohyboval na dietrichsteinském dvoře.

Také Alouisiho následující dopis z 29. září 1663 ho zastihuje stále na Děvičkách (*dal monte di Maberg*), kde se sám, všemi opuštěn, skrýval před turkotatarskými nájezdníky. V úvodu dopisu konstatuje, že ho těší, že i přes značné těžkosti se mu daří duchovně pečovat o knížecí poddané, a to i za stále hrozícího nebezpečí. Hlavním motivem listu je ale opět obsazení farnosti Perná. Poté co Alouisi zaslechl, že jeho kaplan přece jen Pernou získal, se nyní dověděl, že toto rozhodnutí ještě nepadlo. Znovu se tedy snaží Ferdinanda přemluvit, aby se v této věci neukvapil, a doporučuje mu vhodnějšího adepta, faráře ze Sedlece u Mikulova, Carla Guilielma Hoffmana, kterého prý slyšel ve Věstonicích kázat a velmi ho zaujal. V post scriptu se omlouvá, že se snaží Ferdinanda ovlivnit, ale vše činí jen z oddanosti, jako nejstarší služebník dietrichsteinského rodu. Závěrem se knížete ptá, jestli ví, že některou minulou noc vtrhli na jeho faru vojáci a zcela ji vykradli. Podle nějakých názorů byli prý od „pána“ z Moravského Krumlova (*del Principe di Cromau*), jímž je nepochybně míněn kníže Liechtenstein.⁵² Dopis uzavírá s povzdechnutím: „... to jsou bohužel plody války a já nejsem jediný, kdo tím trpí“. Znovu vidíme, jak moc záleželo Alouisimu na Perné a jejím budoucím duchovním poté, co zjistil, že místo ještě není obsazeno. Situaci se snažil zvrátit doporučením konkrétní osoby. Jak celá kauza dopadla, se dovídáme hned z následujícího dopisu.

Dne 28. ledna 1664 píše Alouisi z Pavlova velmi smutný dopis. Reaguje v něm na skutečnost, že i přes všechna vymlouvání nakonec farnost Perná byla svěřena jeho bývalému kaplanovi. Podle Wolneho nastoupil do Perné od roku 1664 jistý Jiří Spinko, což je tedy

⁵² „Havrà forse inteso qual mente una di queste notti, alcuni Soldati (e per quanto è opinione, di quelli del Principe di Cromau) entrarono violentemente nella Casa Parochiale...“ Sehnal interpretuje tento úryvek tak, že to byl kníže Liechtenstein, kdo podal zprávu o vyloupení fary. SEHNAL, c. d., s. 88.

pravděpodobně muž, o kterém byla celou dobu řeč.⁵³ Alouisi se cítí velmi zklamán, nejen z toho důvodu, jak celá záležitost dopadla, ale také proto, že jeho slovo už ztratilo váhu a jeho názor nebyl dost závažným důvodem pro volbu jiného kandidáta. V dopise píše: „*Co jsem já? Už jen zbytečný kus země, nehodný pohlédnout do tváře Vaší Excellence, v jejíchž rukou je můj osud.*“ Tato věta jako by vyjadřovala autorovo pochopení své nuznosti a závislosti na pánu. Právě z tohoto pocitu pramení slova, v nichž svůj pozemský osud ponechává na knížeti Ferdinandovi, protože cítí, že sám už mnoho nezmuže.

V atmosféře blížících se vánočních svátků píše dolnověstonický farář 28. listopadu 1664 knížeti se záměrem vyhotovit, tak jako roky předtím, vánoční blahopřání. Tentokrát však jako by se svému chleboďárci skoro vnucoval a dožadoval se, aby mohl tuto službu provést. Konstatuje, že se chystal blahopřání psát, ale protože neměl patřičný seznam adresátů, nechal toho očekávaje, že mu jej Ferdinand pošle. Tak se bohužel nestalo, a protože by nechtěl, aby mu tuto zásluhu vzali jiní, zašle příští týden knížeti svůj stávající seznam, aby ho doplnil a opravil. Zcela výmluvný je závěr dopisu: „*jelikož vidím, že náš Pán nechce, aby se mi navrátilo zdraví, musím se zařídít podle jeho svaté vůle, a protože už nemám síly na to, abych plně zastal péči o své duše, brzy přijdu k nohám Vaší Excellence s návrhem na svoji rezignaci ve farnosti a s tím souvisejícími detaily, jako je poohlédnutí se po mém nástupci.*“ Dopis dorazil do knížecí kanceláře 1. prosince.

Poslední dochovaný dopis Giovanniho Battisty Alouisiho je již psán v absolutní rezignaci na pozemský život ve snaze dostat se do klidného a důstojného útočiště před smrtí. Žádost o uvolnění ze své duchovní funkce už prý poslal v kopii také na konzistoř. Protože cítí, že každým dnem je a více slabne, velmi prosí o rychlé zvolení svého následníka, aby mu ještě stačil říct vše potřebné. Ale ať nechodí s prázdnými rukama, poněvadž v domě nic nenajde. Poté by se rád odebral do brněnského kláštera, kde by chtěl umřít. Je až dojemné, že list je datován v Dolních Věstonicích 24. prosince 1664, tedy na Štědrý den. V post scriptu ještě dodává, že pokud by Jeho Excellence nikoho vhodného neměla, může konzistoř prozatím poslat nějakého alumna, který by byl praktického založení, do doby, než se najde vhodný adept. Ve světle předešlých událostí v Perné se k volbě svého nástupce nyní vyjadřuje až nápadně distinguishing: „*... nechci Vám dávat radu, abych neovlivňoval Vaši nejvyšší moudrost.*“ Vzhledem k tomu, že se nyní jedná o jeho vlastní farnost, vyznívá tato věta až ironicky, anebo zcela rezignovaně. Dopis dorazil k adresátovi už 26. prosince.

Dle záznamu v matrice Dolních Věstonic Alouisi odcestoval do Brna v průběhu ledna 1665.⁵⁴ Jeho nástupcem ve farnosti se stal jistý bakalář teologie jménem Gregorius Härb, který zde působil až do roku 1683, kdy zemřel na mor.⁵⁵ Skladatelovy předtuchy ohledně jeho zdraví se vyplnily, i když v brněnském minoritském klášteře ho čekaly ještě více než dva měsíce života. Podle několika řádových pramenů byly jeho dny sečteny 20. března 1665. Záznam o úmrtí v minoritském Nekrologiu zní: „*A.[dmodum] R.[everendissimus] P.[ater] M.[agister] Aloysius Baptista Bononensis Diffinitor Perpetuus, Cardinalis à Dietrichstein Theologus et Capellae Magister Guardianus Brunae*“.⁵⁶

Tělo zesnulého bylo s největší pravděpodobností uloženo v areálu kláštera, ačkoli prozatím se stále nepodařilo dohledat, kde konkrétně. Nelze než doufat, že nám budoucnost vyjeví nové prameny, které by umožnily více poznat tuto pozoruhodnou osobnost italské hudby, která dožila své dny jako venkovský farář na jižní Moravě.

⁵³ WOLNY, c. d., s. 60–63.

⁵⁴ Zápis z 20. ledna 1665, Moravský zemský archiv v Brně, fond E 67 (Sbírka matrik), sign. 2576 (Matrika obce Dolní Věstonice), s. 16.

⁵⁵ WOLNY, c. d., s. 78–81.

⁵⁶ Nekrologium minoritské provincie české 1777, Moravský zemský archiv v Brně, fond E 49 (Minorité Brno), kniha č. 34, kart. 16, s. 159 (fol. 84). Stejný záznam se nachází také v minoritském Manuale a Chronologii cit. výše.

Eduard Tomaščík

Giovanni Battista Alouisi – an Important Composer of Italian Early Baroque Music in the Service Dietrichsteins

The article is dedicated to the personality of the Moravian composer of Italian origin Giovanni Battista Alouisi (around 1600–1665). It sums up the known information concerning the composer, while bringing new biographical details, including the date of his death. The main source for Alouisi's Italian period are the title pages and dedications in printed collections, the period after his arrival in the Czech lands is documented in archival materials, especially his letters that were newly identified in the Moravian Provincial Archives.

Giovanni Battista Alouisi was born in Bologna around 1600, there has also entered the Order of Friars Minor. His first musical position was the organist of the Basilica of St. Anthony in Padua. Then he worked briefly as director of a city church music in Sacile near Udine. In 1628 he published three music collections in Venice, and the same year he went to Prague to Minorite St. Bonaventure's College, where he continued his theological studies. Around 1631 he entered the service of the Bishop of Olomouc Francis Cardinal Dietrichstein, where he worked as the "maestro di cappella", Italian secretary and theologian.

In 1635 Alouisi was appointed the Custos of the Minorites in Brno for one year. After the cardinal's death Alouisi remained in the service of the Dietrichsteins as an Italian secretary and theologian. Even though he did not hold any formal musical function, he kept composing, which resulted in three music prints from the years 1637–1640, which were published again in Venice. In the 1640s he worked at various locations within the Dietrichstein estate (parishes Dolní Kounice, Pravlov, Perná, and since 1653 in Dolní Věstonice). He died in Minorite monastery in Brno on 20th March 1665.

Based on archival research new information is presented concerning Alouisi's priestly work and participation in the creation of sacral buildings in the Mikulov. The main focus of the study includes a detailed description of the 13 letters sent by Alouisi to Ferdinand Dietrichstein between the years 1656–1664, which are not only an important source on this Italian composer of the early Baroque, but also an interesting insight into the everyday life of the Dietrichstein estate.